

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL EVGENI TANCHEV
 prezentate la 15 iulie 2021¹

Cauza C-600/19

MA
împotriva
Ibercaja Banco, SA,
cu participarea:
PO

[cerere de decizie preliminară formulată de Audiencia Provincial de Zaragoza (Curtea Provincială din Zaragoza, Spania)]

„Cerere de decizie preliminară – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) – Principiul efectivității – Procedura de executare silită ipotecară – Competența instanței naționale de a examina caracterul abuziv al clauzelor contractuale ulterior efectuării unui control inițial cu privire la care lipsește motivarea – Stabilirea momentului limită de la care nu mai poate fi invocat caracterul abuziv al clauzelor contractuale – Principiul autorității de lucru judecat – Termen de decădere”

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară formulată de Audiencia Provincial de Zaragoza (Curtea Provincială din Zaragoza, Spania) privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii². Aceasta este formulată în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară în care consumatorul nu a formulat nicio contestație, iar imobilul ipotecat a fost deja transferat unui terț.

2. Problema principală ridicată în prezenta cauză este în esență aceea dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun unei reglementări naționale care, în temeiul efectului autorității de lucru judecat și al decăderii, nu permite instanței, într-un stadiu ulterior al procedurii, să examineze caracterul abuziv al respectivelor clauze contractuale în cazul în care acestea au făcut obiectul unui control inițial efectuat din oficiu (*ex officio*) de către instanță, care nu se reflectă în mod explicit în decizia de încuviințare a executării ipotecare. Instanța de trimitere dorește de asemenea să afle care este efectul pe care o examinare ulterioară a caracterului abuziv al clauzelor contractuale l-ar putea avea asupra adjudecării bunului ipotecat.

¹ Limba originală: engleza.

² JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

3. Prezenta cauză este examinată de Curte în paralel cu alte patru cauze (C-693/19, C-725/19, C-831/19 și C-869/19), în care concluziile noastre urmează a fi prezentate astăzi. Aceste cauze au la origine cereri de decizie preliminară formulate de Spania, de Italia și de România și vizează de asemenea aspecte similare și potențial sensibile referitoare la întinderea obligației instanței naționale de a examina din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale în conformitate cu jurisprudența Curții de interpretare a Directivei 93/13 și a raportului cu anumite principii procedurale naționale, inclusiv cu principiul autorității de lucru judecat.

4. În consecință, prezenta cauză oferă Curții ocazia de a-și dezvolta jurisprudența cu privire la Directiva 93/13 și în special de a clarifica aspecte referitoare la principiul autorității de lucru judecat și la termenul de decădere în ceea ce privește controlul jurisdicțional al clauzelor abuzive în temeiul acestei directive.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

5. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

6. Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 are următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»].”

B. Dreptul spaniol

7. Articolul 136 din Ley de Enjuiciamiento Civil (denumit în continuare „Codul de procedură civilă”) prevede:

„Depășirea termenului prevăzut pentru efectuarea de către parte a unui act de procedură atrage decăderea, nemaifiind posibilă efectuarea actului în cauză. Grefierul va consemna expirarea termenului, va dispune măsurile care trebuie adoptate sau va informa instanța pentru a se pronunța în mod corespunzător.”

8. Articolul 222 din Codul de procedură civilă prevede:

„1. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor definitive de admitere sau de respingere exclude, în conformitate cu legea, un proces ulterior al cărui obiect este identic cu acela în care au fost pronunțate.

2. Autoritatea de lucru judecat se referă atât la cererile introductive și la cele reconvenționale, cât și la cele prevăzute la articolul 408 alineatele 1 și 2 din această lege.

Elemente de fapt ulterioare expirării termenului de prezentare a apărărilor din cadrul procedurii în care au fost formulate aceste pretenții trebuie considerate elemente de fapt noi și distincte în raport cu temeiul în baza căruia au fost formulate pretențiile.

3. Autoritatea de lucru judecat produce efecte obligatorii cu privire la părțile din procesul în care ia naștere, la moștenitorii și la avânzii-cauză ai acestora, precum și la subiectele de drept care, deși nu au fost părți din procedură, sunt titulari ai drepturilor pe care se întemeiază calitatea procesuală activă a părților în conformitate cu prevederile articolului 11 din această lege.

[...]

4. Aspectele care au dobândit autoritate de lucru judecat din hotărârea definitivă prin care s-a finalizat un proces sunt obligatorii pentru instanța sesizată cu un proces ulterior, atunci când acestea reprezintă un precedent logic al obiectului acțiunii, când părțile sunt aceleași în cele două procese sau când autoritatea de lucru judecat se extinde asupra acestora printr-o dispoziție legală.”

9. Articolul 552 din Codul de procedură civilă prevede:

„1. Dacă instanța consideră că nu sunt întrunite modalitățile și condițiile impuse de lege pentru a încuviința executarea, aceasta dă o ordonanță prin care refuză executarea.

Instanța examinează din oficiu dacă o clauză care figurează în unul dintre titlurile executorii prevăzute la articolul 557 alineatul 1 poate fi calificată drept abuzivă. Atunci când instanța apreciază că o clauză poate fi calificată drept abuzivă, ascultă părțile în termen de 15 zile. După ascultarea părților, instanța se pronunță în termen de 5 zile lucrătoare, conform dispozițiilor articolului 561 alineatul 1 punctul 3”

10. Articolul 557 din Codul de procedură civilă prevede:

„1. Atunci când executarea se dispune pentru titlurile executorii prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctele 4, 5, 6 și 7, precum și pentru alte documente care au forță executorie prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctul 9, debitorul urmărit se poate opune acesteia, în termenele și formele prevăzute la articolul anterior, numai în cazul în care invocă unul dintre următoarele motive:

[...]

7 Titlul conține clauze abuzive.”

11. Articolul 695 din Codul de procedură civilă prevede:

„1. În procedurile reglementate în prezentul capitol, contestația la executare formulată de debitorul urmărit nu este admisă decât dacă se întemeiază pe următoarele motive:

[...]

4 caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a stat la baza calculării sumei exigibile.”

III. Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare

12. Potrivit deciziei de trimitere, la 6 mai 2005, instituția financiară Ibercaja Banco, SA (denumită în continuare „Ibercaja Banco”) a încheiat cu PO și MA, în calitate de consumatori, un contract de împrumut în valoare de 198 400 de euro, rambursabil înainte de 31 mai 2040 și care a fost garantat printr-o ipotecă asupra unei locuințe unifamiliale, evaluată la 299 290 de euro.

13. Dobânda nominală anuală aferentă împrumutului era de 2,75 % până la 30 noiembrie 2005. De la această dată, clauza 3 bis din contract prevedea că dobânda era calculată la o rată variabilă, iar diferența minimă care trebuia aplicată ratei dobânzii nu putea fi mai mică de 0,5 % (denumită în continuare „clauza-prag”). În temeiul clauzei 6 din contract, dobânzile moratorii au fost stabilite la o rată nominală anuală de 19 %. În plus, clauza 6 bis din contract prevedea că Ibercaja Banco putea solicita întreaga valoare a împrumutului în caz de neplată a oricărei sume exigibile (denumită în continuare „clauza privind exigibilitatea anticipată”).

14. La 30 decembrie 2014, Ibercaja Banco a formulat o cerere de executare silită ipotecară împotriva lui PO și MA, ca urmare a neplății de către aceștia a cinci rate lunare aferente împrumutului, în perioada cuprinsă între 31 mai 2014 și 31 octombrie 2014. Aceasta a solicitat suma de 164 676,53 euro, corespunzătoare capitalului și dobânzilor datorate și neachitate începând cu 5 noiembrie 2014, majorată cu suma de 49 402 euro, calculată cu titlu provizoriu, fără a aduce atingere unei ajustări ulterioare a dobânzilor moratorii, la rata nominală anuală de 12 %, de la închiderea contului la 5 noiembrie 2014 până la plata integrală.

15. La 26 ianuarie 2015, s-a emis o ordonanță prin care s-a încuviințat executarea silită împotriva lui PO și MA, cărora li s-a solicitat plata și li s-a acordat un termen de 10 zile pentru a formula contestație la executare. La aceeași dată, grefierul instanței a emis o decizie prin care a solicitat Registrului de carte funciară să îi transmită un extras cu privire la dreptul de proprietate și la celelalte drepturi reale existente asupra imobilului, precum și cu privire la existența ipotecii în favoarea Ibercaja Banco. PO și MA nu au formulat nicio contestație la executare.

16. În urma notificării decesului lui PO prin scrisoarea din 14 decembrie 2015, SP și JK au fost introduși ca părți în procedură, în calitate de posibili moștenitori legali, prin ordonanța din 9 iunie 2016.

17. Ulterior, în urma unei licitații în cadrul căreia nu au fost prezentate oferte, Ibercaja a adjudecat imobilul ipotecat pentru suma de 179 574 de euro și a transferat bunul adjudecat societății Residencial Murillo, SA, întreprindere care a dovedit prin intermediul unei chitanțe plata sumei respective.

18. La 25 octombrie 2016, Ibercaja Banco a solicitat lichidarea cheltuielilor, evaluate la 2 888,19 euro, împreună cu dobânda, calculată la 32 538,28 euro, aplicând o rată a dobânzii de 12 %, în conformitate cu Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Legea 1/2013 din 14 mai 2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închir-

ierea de locuințe sociale, denumită în continuare „Legea nr. 1/2013”)³. Părțile împotriva cărora s-a solicitat executarea silită au fost notificate în acest sens. Prin ordonanța din 13 decembrie 2016 a fost aprobată evaluarea cheltuielilor pentru suma specificată.

19. La 9 noiembrie 2016, MA a contestat calculul dobânzilor invocând caracterul abuziv al clauzelor 3 bis și 6 din contract, referitoare la clauza-prag și la dobânzile moratorii.

20. Prin ordonanța din 8 martie 2017, Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Zaragoza (Tribunalul de Primă Instanță nr. 2 din Zaragoza, Spania, denumit în continuare „Tribunalul de Primă Instanță”) a decis să examineze eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului care constituie temeiul titlului executoriu, după ce a constatat caracterul abuziv al clauzei privind exigibilitatea anticipată din clauza 6 bis din contract. Părțile au fost invitate să își prezinte observațiile în această privință, precum și cu privire la o eventuală suspendare a procedurii. Ibercaja Banco s-a opus suspendării și a susținut printre altele că nu era oportun să se declare caracterul abuziv al clauzelor, dat fiind că imobilul fusese transferat, iar evaluarea cheltuielilor fusese aprobată.

21. Prin ordonanța din 19 aprilie 2017, Tribunalul de Primă Instanță a dispus suspendarea procedurii până la soluționarea unei cereri de decizie preliminară formulate de Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania, denumită în continuare „Curtea Supremă”) în ceea ce privește exigibilitatea anticipată și dobânzile moratorii. Ibercaja Banco a declarat apel împotriva ordonanței respective, iar Audiencia Provincial de Zaragoza (Curtea Provincială din Zaragoza, Spania, denumită în continuare „Curtea Provincială”) a anulat suspendarea și a dispus continuarea procedurii.

22. Prin Ordonanța din 20 noiembrie 2017, Tribunalul de Primă Instanță a constatat caracterul abuziv al clauzei 6 bis din contract, privind exigibilitatea anticipată, iar executarea a fost suspendată. Ibercaja Banco a declarat apel împotriva ordonanței respective, la care MA a formulat opoziție.

23. Prin ordonanța din 28 martie 2018, Curtea Provincială a revocat această ordonanță și a dispus continuarea procedurii, considerând că nu era posibil să se examineze caracterul abuziv al anumitor clauze din moment ce contractul și-a produs efectele, garanția a fost executată fără ca consumatorul să își exercite drepturile, iar dreptul de proprietate a fost transmis, fapt ce ar trebui respectat în conformitate cu principiul securității juridice a raporturilor de proprietate prestabilite.

24. Prin ordonanța din 31 iulie 2018, Tribunalul de Primă Instanță a respins contestația formulată de MA împotriva calculului dobânzilor, care au fost aprobate în cuantum de 32 389,89 euro, pentru motivul că procedura a fost inițiată după intrarea în vigoare a Legii nr. 1/2013, fără să se fi formulat contestație, astfel încât nu mai era posibil, în temeiul autorității de lucru judecat, să se analizeze eventualul caracter abuziv al clauzelor.

25. MA a declarat apel împotriva ordonanței respective în fața Curții Provinciale, la care Ibercaja Banco a formulat opoziție.

³ BOE nr. 116 din 15 mai 2013, p. 36373.

26. Instanța de trimitere explică faptul că în dreptul național există o distincție între procedura declarativă, care implică delimitarea drepturilor între părți, și procedura de executare silită, care se desfășoară pe baza titlurilor executorii, inclusiv a contractelor care dau naștere unei obligații a debitorului de a achita creditorului o prestație pecuniară certă, lichidă și exigibilă. În acest context, autoritatea de lucru judecat se aplică nu doar hotărârilor pronunțate în proceduri pe fond, dar și aspectelor cele care ar fi putut fi formulate, dar nu au fost formulate, ceea ce reprezintă efectul decăderii. În special, dreptul național prevede că, în cadrul unei proceduri de executare silită de drept comun, în temeiul articolului 557 alineatul 1 punctul 7 din Codul de procedură civilă, precum și în cadrul unei proceduri speciale de executare silită ipotecară în temeiul articolului 695 alineatul 1 punctul 4 din Codul de procedură civilă, consumatorul poate formula contestație invocând caracterul abuziv al clauzelor contractului care constituie temeiul titlului executoriu și că, în conformitate cu articolul 552 alineatul 1 din acest cod, o instanță națională sesizată cu procedura de executare silită este obligată să efectueze o primă examinare *ex officio* a caracterului abuziv al unor astfel de clauze, înainte de emiterea ordonanței în cauză. Această primă examinare implică o analiză negativă, astfel încât sunt luate în considerare numai clauzele pe care instanța le consideră abuzive, în raport cu care se pornește o procedură în contradictoriu care va conduce la pronunțarea unei soluții cu privire la caracterul abuziv al respectivelor clauze. În ceea ce privește celelalte clauze, în cazul în care acestea nu sunt considerate abuzive la examinarea inițială, instanța nu va prezenta nicio motivare, așa încât nu există nicio decizie explicită potrivit căreia aceste clauze sunt valide, deși examinarea inițială implică faptul că acestea sunt valide, aceasta fiind situația din speță.

27. Instanța de trimitere are îndoieli în ceea ce privește conformitatea reglementării naționale privind autoritatea de lucru judecat și decăderea în ceea ce privește întinderea controlului negativ asupra clauzelor abuzive în cadrul unei proceduri de executare silită cu cerințele Directivei 93/13 și în special cu norma potrivit căreia clauzele abuzive nu sunt obligatorii pentru consumator, normă prevăzută la articolul 6 alineatul (1) din această directivă, astfel cum a fost interpretată de Curte în jurisprudența sa⁴. În această privință, instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței Curții Supreme⁵, în cazul expirării termenului pentru formularea contestației la executare, efectul autorității de lucru judecat și al decăderii se aplică în ceea ce privește invocarea de motive referitoare la clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Având în vedere că decăderea este acceptată în jurisprudența Curții, dacă consumatorul, în calitate de debitor, nu formulează contestație în procedura de executare, întrebarea instanței de trimitere este dacă principiul efectivității conduce sau nu la încetarea procedurii, ceea ce împiedică atât instanța, din oficiu, cât și debitorul să poată solicita din nou examinarea aspectelor deja examinate sau să poată invoca motive de contestație care ar fi putut fi invocate anterior, dar nu au fost invocate.

28. În continuare, instanța de trimitere arată că există o anumită incertitudine în ceea ce privește stabilirea ultimului moment în care instanța, din oficiu, sau părțile pot să invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale în raport cu Directiva 93/13. Potrivit dreptului național, o procedură specială de executare silită ipotecară are ca obiect satisfacerea creanței creditorului prin executarea garanției reale, ipoteca, ale cărei efecte se produc atunci când, în urma unei licitații, imobilul ipotecat este transferat unui terț. Instanța de trimitere arată că, având în vedere jurisprudența Curții⁶, din momentul în care bunul nu mai poate fi revendicat, nu mai este

⁴ Instanța de trimitere menționează Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731), și Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

⁵ Instanța de trimitere menționează printre altele hotărârile 526/2017 din 27 septembrie 2017 și 628/2018 din 13 noiembrie 2018.

⁶ Instanța de trimitere menționează Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), și Hotărârea din 7 decembrie 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945).

posibilă aprecierea existenței unor clauze abuzive, în timp ce, potrivit jurisprudenței Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională, Spania, denumită în continuare „Curtea Constituțională”)⁷, decăderea survine numai în cazul în care debitorul a invocat în mod expres caracterul abuziv al unei clauze sau atunci când caracterul abuziv al unei clauze a fost apreciat de instanță în cadrul unei examinări din oficiu. Prin urmare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă este posibil, chiar și după transferul imobilului, dar înainte ca debitorul să fie evacuat din acesta, să se invoce acest caracter abuziv care poate determina anularea întregii proceduri de executare.

29. În aceste condiții, Audiencia Provincial de Zaragoza (Curtea Provincială din Zaragoza) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarele întrebări preliminare:

- „1) O legislație națională din care rezultă că, atunci când o anumită clauză abuzivă a trecut de controlul jurisdicțional efectuat inițial din oficiu [– analiză negativă a validității clauzelor –] la momentul încuviințării executării silită, acest control împiedică aceeași instanță să examineze ulterior din oficiu clauza în cazul în care existau încă de la început elementele de drept și de fapt, cu toate că în cadrul controlului inițial nu s-a exprimat nici în dispozitiv, nici în motivare nicio considerație privind validitatea clauzelor contractuale, este conformă cu principiul eficacității prevăzut la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului, conform interpretării date acesteia de Curte?
- 2) Următoarea chestiune este dacă debitorul urmărit, atunci când există deja elementele de fapt [și] de drept care determină caracterul abuziv al unei clauze incluse într-un contract încheiat cu consumatorii, nu invocă această clauză în cadrul contestației prevăzute în acest scop de lege are posibilitatea, după soluționarea contestației respective, să formuleze o nouă cerere de contestație în cadrul căreia să se aprecieze caracterul abuziv al altei sau al altor clauze, în condițiile în care acesta ar fi putut să le invoce de la început în cadrul procedurii de drept comun prevăzute de lege? În definitiv, intervine decăderea, care împiedică un consumator să invoce din nou caracterul abuziv al altei clauze în aceeași procedură de executare silită și chiar într-o procedură de judecată declarativă ulterioară?
- 3) A treia chestiune este dacă, în cazul în care se consideră conformă cu Directiva 93/13 concluzia că debitorul nu poate formula o a doua contestație sau una ulterioară invocând caracterul abuziv al unei clauze pe care ar fi putut să îl invoce anterior având în vedere că existau deja elementele de fapt și de drept necesare, este posibil ca această împrejurare să fie invocată pentru ca instanța, luând cunoștință de caracterul abuziv respectiv, să își poată exercita competența de control din oficiu?
- 4) A patra chestiune este dacă, în cazul confirmării licitației și al atribuirii imobilului, care poate fi în favoarea aceluiași creditor, inclusiv în situația în care s-a produs efectul translativ al dreptului de proprietate asupra imobilului oferit drept garanție care a fost deja executată, este conformă cu dreptul Uniunii o interpretare potrivit căreia, odată finalizată procedura, procesul stingându-se prin obținerea rezultatului urmărit, și anume executarea garanției, debitorul poate să formuleze alte cereri de contestație pentru a se constata nulitatea unei clauze abuzive care are efecte asupra procedurii de executare sau, în urma efectului translativ de proprietate care poate fi în favoarea creditorului și care se poate înscrie în Registrul de carte

⁷ Instanța de trimitere menționează hotărârea nr. 31/2019 din 28 februarie 2019.

funcionară, o instanță poate dispune o examinare din oficiu care să implice anularea întregii proceduri de executare sau finalizarea sa cu efecte asupra sumelor acoperite prin ipotecă, putând fi afectate condițiile în care au fost formulate ofertele?”

30. Guvernele spaniol și italian, precum și Comisia au prezentat observații scrise Curții.

31. La 26 aprilie 2021 a avut loc o ședință comună cu cauza C-869/19, în cadrul căreia Ibercaja Banco, guvernele spaniol și italian, precum și Comisia au prezentat observații orale.

IV. Rezumatul observațiilor părților

32. Ibercaja Banco susține că, în temeiul Hotărârii din 7 decembrie 2017, Banco Santander⁸, trebuie să se răspundă la a patra întrebare în sensul că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu se aplică procedurilor naționale în care garanția ipotecară a fost deja executată, imobilul a fost vândut, iar drepturile reale asupra imobilului în cauză au fost transmise unui terț. Aceasta susține că nu este necesar să se răspundă la primele trei întrebări și, în orice caz, în ceea ce privește a doua întrebare, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu se opune unor dispoziții naționale care prevăd termene care să permită consumatorilor să invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale atunci când aceste dispoziții sunt conforme cu principiile echivalenței și efectivității, cum este cazul în speță.

33. Ibercaja Banco susține că, în ceea ce privește prima și a treia întrebare, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretat în lumina principiilor echivalenței și efectivității, nu se opune unui regim național care obligă instanța să efectueze un control negativ *ex officio* al caracterului abuziv al clauzelor contractuale și care o împiedică ulterior să efectueze o reexaminare a aceluiași clauze în lipsa unor elemente de fapt sau de drept noi. În opinia sa, obligarea instanței să își motiveze decizia în cazul în care clauzele nu sunt abuzive depășește ceea ce este impus de principiul efectivității. Aceasta adaugă că este contrar autorității de lucru judecat și instituției decăderii să se permită unui consumator care nu a invocat caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul procedurii de executare silită să inițieze o procedură declarativă ulterioară întemeiată pe aceeași cauză a acțiunii.

34. Guvernul spaniol reformulează cele patru întrebări din cererea de decizie preliminară în trei întrebări. În primul rând, articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 nu se opun unei reglementări naționale care, după ce a prevăzut posibilitatea de a se face o examinare din oficiu de către instanță și o contestație de către consumator în cadrul procedurii de executare silită ipotecară, nu permite ca examinarea clauzelor abuzive să se extindă după momentul adoptării deciziei, moment în care dreptul de proprietate este transmis unui terț. Acesta invocă Hotărârea Banco Santander⁹ și faptul că o astfel de extindere a unei examinări din oficiu ar avea consecințe negative pentru terți și ar aduce atingere securității juridice. În al doilea rând, articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 nu se opun unei reglementări naționale care nu permite ca examinarea caracterului abuziv să aibă loc odată ce s-a pronunțat o hotărâre care are autoritate de lucru judecat, în condițiile în care toate termenele de prescripție prevăzute pentru examinarea din oficiu sau la cererea consumatorului au expirat, iar elementele de fapt și de drept existau la momentul la care consumatorul ar fi putut solicita o asemenea examinare, iar instanța ar fi

⁸ C-598/15, EU:C:2017:945 (denumită în continuare „Hotărârea Banco Santander”).

⁹ Hotărârea din 7 decembrie 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

trebuit să o efectueze. Prezenta cauză se distinge de Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus¹⁰, iar autoritatea de lucru judecat și instituția decăderii împiedică o examinare *ad infinitum* a caracterului abuziv, pe care Directiva 93/13 nu o justifică.

35. Guvernul spaniol susține în al treilea rând că articolul 7 din Directiva 93/13 nu se opune unei practici naționale prin care instanța care efectuează o examinare *ex officio* se referă în mod expres la aceasta numai atunci când consideră că o clauză poate fi considerată abuzivă, sub rezerva garantării unei examinări complete de către instanță. Așa cum a subliniat în ședință, Directiva 93/13 nu impune instanței să furnizeze o motivare explicită și, atât timp cât există o examinare completă, caracterul abuziv al unei clauze nu poate fi invocat de consumator în cadrul unei proceduri declarative ulterioare.

36. Guvernul italian nu adoptă o poziție cu privire la prima întrebare. În opinia sa, în ceea ce privește a doua și a treia întrebare, care trebuie analizate împreună, reiese din Hotărârea Banco Primus¹¹ că, în măsura în care decizia a dobândit autoritate de lucru judecat, nici instanța, nici consumatorul nu pot să invoce caracterul abuziv al unor clauze pe care ar fi putut să îl invoce anterior. În ceea ce privește a patra întrebare, întemeiată pe Hotărârea Banco Santander¹², contractul nu poate fi invocat pentru a împiedica recunoașterea drepturilor de proprietate ale proprietarului asupra bunului ipotecat. Astfel cum a subliniat în ședință, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 se aplică în limitele stabilite de ordinile juridice naționale, ceea ce presupune respectarea normelor naționale referitoare, între altele, la autoritatea de lucru judecat.

37. Comisia susține că ar trebui furnizat un răspuns comun la primele trei întrebări, în sensul că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun unei reglementări naționale care, în virtutea decăderii, definește un moment din cursul procedurii de la care consumatorul nu mai poate să invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale, în cazul în care examinarea efectuată din oficiu de instanță într-un stadiu anterior nu a fost documentată sau motivată. Așa cum a susținut în ședință, o examinare pur implicită nu este suficientă pentru a asigura efectul util al Directivei 93/13, dat fiind că nu există nicio garanție că aceasta a fost efectuată, iar consumatorul nu va fi în măsură să înțeleagă motivele care stau la baza deciziei în cauză sau să se opună în mod efectiv executării silite și nu va fi posibil nici ca o instanță de apel să se pronunțe în cauză printr-o hotărâre.

38. Comisia susține că, în ceea ce privește a patra întrebare, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, nu se opun unor dispoziții naționale care prevăd că procedura de executare silită ipotecară dobândește autoritate de lucru judecat în momentul evacuării debitorului, însă aceste dispoziții se opun unor dispoziții naționale care nu permit consumatorilor al căror bun a făcut obiectul unei proceduri de executare silită ipotecară să inițieze o procedură declarativă ulterioară pentru a solicita despăgubiri, ceea ce pare a fi în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale¹³. Astfel cum s-a subliniat în ședință, odată ce a avut loc transferul de proprietate, consumatorii trebuie să poată avea acces la o asemenea procedură pentru a-și valorifica drepturile în temeiul Directivei 93/13.

¹⁰ C-421/14, EU:C:2017:60 (denumită în continuare „Hotărârea Banco Primus”).

¹¹ Hotărârea din 26 ianuarie 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60).

¹² Hotărârea din 7 decembrie 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

¹³ Comisia se referă printre altele la hotărârea nr. 41/1981 din 18 decembrie 1981 și la ordonanța nr. 113/2011 din 19 iulie 2011.

V. Analiză

39. Prin intermediul primelor trei întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun unei reglementări naționale care, în virtutea efectului autorității de lucru judecat și a decăderii, nu permite instanței să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară și, după expirarea termenului de formulare a unei contestații, nu îi permite consumatorului să invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul acestei proceduri sau în cadrul unei proceduri declarative ulterioare în cazul în care clauzele respective au făcut obiectul unui control inițial efectuat de instanță din oficiu, care însă nu s-a reflectat în mod explicit în decizia sa de încuviințare a executării silite ipotecare.

40. Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească în ce moment procedura de executare silită ipotecară este considerată încheiată în ceea ce privește controlul privind caracterul abuziv al clauzelor contractuale efectuat de instanță din oficiu sau la cererea părții împotriva căreia se solicită executarea silită, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, și anume dacă acest moment corespunde stadiului în care garanția ipotecară a fost executată, bunul ipotecat a fost vândut și drepturile de proprietate asupra bunului ipotecat au fost transferate sau dacă un astfel de control este posibil chiar și după transferul imobilului, până la momentul în care debitorul este evacuat din imobil, ceea ce poate avea ca rezultat anularea procedurii de executare silită ipotecară sau poate afecta condițiile în care a avut loc licitația.

41. După cum reiese din decizia de trimitere, aceste întrebări rezultă din modalitățile procedurale privind procedura de executare silită ipotecară prevăzute în dreptul spaniol, potrivit cărora, în primul stadiu al procedurii, instanța este obligată să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul de împrumut ipotecar care constituie temeiul titlului executoriu și care implică un control negativ, astfel încât instanța nu prezintă în decizia sa de încuviințare a executării silite ipotecare nicio motivare cu privire la alte clauze decât cele care sunt considerate abuzive. În consecință, instanța nu poate să invoce caracterul abuziv al clauzelor într-un stadiu ulterior al procedurii, iar consumatorul, în calitate de debitor, care nu formulează o contestație la executare în termenul de prescripție stabilit nu mai poate invoca acest caracter abuziv în cadrul aceleiași proceduri sau al unei proceduri declarative ulterioare. În plus, efectele juridice ale procedurii se produc în momentul executării silite a ipotecii, a vânzării bunului ipotecat și a transmiterii drepturilor de proprietate asupra respectivului bun către un terț, situație care se regăsește în speță.

42. Pentru a răspunde la aceste întrebări, vom examina mai întâi jurisprudența Curții referitoare la controlul *ex officio* al clauzelor abuzive efectuat de instanța națională în temeiul Directivei 93/13 (secțiunea A), apoi vom examina aplicarea principiilor dezvoltate în această jurisprudență în cazul primelor trei întrebări (secțiunea B) și al celei de a patra întrebări (secțiunea C)¹⁴.

¹⁴ În această privință considerăm că, contrar celor sugerate de Ibercaja Banco și de Regatul Spaniei, nu există niciun motiv pentru reformularea întrebărilor adresate de instanța de trimitere sau pentru a ne îndepărta de la ordinea în care au fost adresate.

A. Jurisprudența pertinentă a Curții privind controlul ex officio al clauzelor abuzive de către instanțele naționale

43. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 impune statelor membre să prevadă că clauzele abuzive utilizate în contractele încheiate cu consumatorii nu creează obligații pentru consumator¹⁵. Articolul 7 alineatul (1) din această directivă coroborat cu al douăzeci și patru considerent al acesteia obligă statele membre să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii¹⁶. Dat fiind că aceste dispoziții au dat naștere unei bogate jurisprudențe, vom prezenta acele principii aplicabile extrase din această jurisprudență, referitoare la existența și la întinderea obligației instanței naționale de a verifica din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale, care sunt cele mai relevante pentru analiza noastră în prezenta cauză.

1. Existența obligației instanței naționale de a efectua un control din oficiu

44. Potrivit unei jurisprudențe constante, sistemul de protecție instituit prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea potrivit căreia consumatorul se găsește într-o situație de inferioritate față de profesioniști în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de profesioniști, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora¹⁷. Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, situația de inegalitate care există între consumator și profesionist nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract¹⁸. Prin urmare, având în vedere natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul abuziv al unei clauze contractuale și, procedând astfel, să suplinească dezechilibrul care există consumator și profesionist¹⁹.

2. Întinderea obligației instanței naționale de efectuare a unui control din oficiu

45. Tot în temeiul unei jurisprudențe constante, Directiva 93/13 obligă statele membre să prevadă un mecanism care să asigure ca orice clauză contractuală care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale să poată fi controlată pentru aprecierea eventualului său caracter abuziv²⁰. Curtea a subliniat de asemenea că specificitatea procedurilor jurisdicționale care se desfășoară în cadrul dreptului național între consumatori și profesioniști nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze aceștia din urmă în temeiul Directivei

¹⁵ A se vedea Hotărârea din 27 ianuarie 2021, Dexia Nederland (C-229/19 și C-289/19, EU:C:2021:68, punctul 57). A se vedea de asemenea al douăzeci și unulea considerent al Directivei 93/13. Astfel cum a recunoscut Curtea, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 constituie o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți. A se vedea Hotărârea din 11 martie 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punctul 24).

¹⁶ A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale (C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 52).

¹⁷ A se vedea Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 25), precum și Hotărârea din 26 martie 2019, Abanca Corporación Bancaria și Bankia (C-70/17 și C-179/17, EU:C:2019:250, punctul 49).

¹⁸ A se vedea Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 48), și Hotărârea din 11 martie 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punctul 25).

¹⁹ A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punctele 31 și 32), precum și Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 37).

²⁰ A se vedea Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 44).

93/13²¹. În această privință, procedurile naționale de executare silită, precum procedurile de executare silită ipotecară, sunt supuse cerințelor pe care le impune jurisprudența Curții prin care se urmărește protecția efectivă a consumatorului²².

46. Deși Curtea a stabilit, în mai multe privințe și ținând seama de cerințele prevăzute la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, modul în care instanța națională trebuie să asigure protecția drepturilor conferite consumatorilor de această directivă, nu este mai puțin adevărat că, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii, procedurile aplicabile examinării caracterului pretins abuziv al unei clauze contractuale sunt stabilite de ordinea juridică internă a statelor membre, cu condiția ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile situațiilor similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității)²³.

47. În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a statuat că în fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva normă îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia, precum și, după caz, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, cum sunt protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii²⁴. În această privință, Curtea a recunoscut că respectarea principiului efectivității nu poate merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului în cauză²⁵.

48. În special, Curtea a statuat că protecția efectivă a drepturilor conferite consumatorilor de Directiva 93/13 nu poate fi garantată decât cu condiția ca sistemul procedural național să permită, în cadrul procedurii ordonanței de plată sau în cel al procedurii de executare a ordonanței de plată, un control din oficiu de către instanță al naturii potențial abuzive a clauzelor cuprinse în contractul în cauză²⁶. Prin urmare, în cazul în care controlul din oficiu al clauzelor abuzive de către instanța națională nu este prevăzut decât în stadiul executării ordonanței de plată, se consideră că o reglementare națională aduce atingere eficacității protecției conferite de Directiva 93/13 dacă nu prevede o asemenea examinare la momentul emiterii ordonanței sau dacă o astfel de examinare este prevăzută numai atunci când se formulează opoziție împotriva ordonanței pronunțate, în cazul în care există un risc care nu e neglijabil ca consumatorul în cauză să nu formuleze opoziția necesară²⁷. Directiva 93/13 se opune, așadar, unei reglementări naționale care permite emiterea unei ordonanțe de plată fără a permite consumatorului să beneficieze, în orice moment al procedurii, de garanția verificării de către instanță a inexistenței unor clauze abuzive²⁸.

49. În plus, Curtea a recunoscut că protecția consumatorilor nu este absolută și că dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă acest lucru ar permite remedierea

²¹ A se vedea Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 50).

²² A se vedea Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, punctul 20).

²³ A se vedea Hotărârea din 26 iunie 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punctele 45 și 46).

²⁴ A se vedea Hotărârea din 22 aprilie 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 53).

²⁵ A se vedea Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 62).

²⁶ A se vedea Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punctul 44).

²⁷ A se vedea Hotărârea din 20 septembrie 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745, punctul 46 și punctul 2 din dispozitiv).

²⁸ A se vedea Hotărârea din 20 septembrie 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745, punctul 49).

unei încălcări a unei dispoziții din Directiva 93/13²⁹, indiferent de natura acesteia. Într-adevăr, Curtea a subliniat importanța principiului autorității de lucru judecat atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinele juridice naționale și că, pentru a garanta deopotrivă stabilitatea dreptului și a relațiilor juridice și o bună administrare a justiției, deciziile jurisdicționale rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de prescripție prevăzute pentru aceste acțiuni nu mai pot fi contestate³⁰. Tot în interesul asigurării securității juridice, stabilirea unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor sub sancțiunea decăderii este compatibilă cu dreptul Uniunii³¹. Totuși, o reglementare națională nu trebuie să aducă atingere substanței dreptului pe care articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 îl conferă consumatorilor, și anume acela ca clauzele abuzive să nu fie obligatorii pentru aceștia³².

50. De exemplu, în Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA³³, Curtea a statuat în esență că articolele 6 și 7 din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opuneau regimului tranzitoriu prevăzut de Legea 1/2013, prin care a fost acordat un termen de prescripție extraordinar de o lună pentru a formula o contestație întemeiată pe caracterul abuziv al unor clauze contractuale în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară, întrucât exista un risc important ca acest termen să expire fără ca respectivii consumatori să își poată exercita în mod efectiv drepturile în raport cu Directiva 93/13.

51. Mai mult, în Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones³⁴, Curtea a statuat în special că o reglementare națională care impunea un termen de prescripție de două luni, la expirarea căruia, în lipsa unei acțiuni în anulare, o hotărâre arbitrală devenea definitivă și, prin urmare, era investită cu autoritate de lucru judecat, era conformă cu principiul efectivității, subliniind că acest principiu nu poate merge până la a suplini integral o pasivitate totală a consumatorului care nu introdus nicio acțiune în vederea valorificării drepturilor sale.

52. În schimb, în Hotărârea din 18 februarie 2016, Finanzmadrid EFC³⁵, Curtea a statuat că o reglementare națională care prevede principiul autorității de lucru judecat în cadrul procedurii ordonanței de plată este contrară principiului efectivității, dat fiind că decizia autorității prin care se încheie procedura ordonanței de plată a dobândit autoritate de lucru judecat, ceea ce a făcut imposibil controlul clauzelor contractuale abuzive în faza executării doar pentru că consumatorul nu a formulat o opoziție la ordonanță în termenul prevăzut în acest scop și exista un risc care nu era neglijabil să nu o formuleze.

53. De asemenea, trebuie precizat că, în Hotărârea Banco Primus³⁶, care a fost pronunțată în cadrul unei contestații la o procedură de executare silită ipotecară inițiată de consumator, Curtea a statuat că Directiva 93/13 nu se opune unei reglementări naționale care interzice instanței naționale să reexamineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului respectiv în raport cu această directivă printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat. Cu toate acestea, potrivit Curții, în prezența uneia sau a mai multe clauze al căror caracter abuziv nu a fost încă examinat în cadrul unui control jurisdicțional anterior al contractului finalizat printr-o decizie

²⁹ A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții (C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 68).

³⁰ A se vedea Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 46).

³¹ A se vedea Hotărârea din 22 aprilie 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 57).

³² A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții (C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 71).

³³ C-8/14, EU:C:2015:731, punctele 27-42.

³⁴ C-40/08, EU:C:2009:615, punctele 34-48.

³⁵ C-49/14, EU:C:2016:98, punctele 45-55.

³⁶ Hotărârea din 26 ianuarie 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, punctele 49-54).

care a dobândit autoritate de lucru judecat, Directiva 93/13 impune instanței sesizate în mod legal de consumator prin intermediul unei contestații să evalueze, la cererea părților sau din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul abuziv al acestora. În lipsa unui asemenea control, protecția consumatorului s-ar dovedi incompletă și insuficientă.

54. În consecință, din jurisprudența citată mai sus rezultă că Directiva 93/13 nu impune statelor membre să adopte un anumit model de sistem procedural pentru controlul jurisdicțional al clauzelor abuzive, cu condiția ca acestea să respecte obligațiile care le revin în temeiul dreptului Uniunii, inclusiv principiile echivalenței și efectivității, și, prin urmare, să se asigure că există un control efectuat de o instanță națională cu privire la caracterul abuziv al oricărei clauze contractuale, indiferent de procedură. Trebuie să existe un control din oficiu al clauzelor abuzive, efectuat fie de prima instanță, fie de a doua instanță, indiferent dacă este sesizată în faza de executare silită sau în faza de soluționare pe fond, la inițiativa unui consumator, atât timp cât nu există un risc important ca respectiva cale procedurală să nu fie urmată de consumator și astfel să se înlăture posibilitatea efectuării unui control jurisdicțional al clauzelor abuzive în conformitate cu Directiva 93/13.

55. În plus, potrivit jurisprudenței Curții, dacă protecția consumatorului nu este absolută, nici principiul autorității de lucru judecat nu este un principiu cu valoare absolută. Astfel cum reiese din hotărârile menționate la punctele 50-53 din prezentele concluzii, Curtea adoptă o abordare echilibrată în ceea ce privește interacțiunea dintre normele naționale de punere în aplicare a autorității de lucru judecat și cerințele Directivei 93/13, asigurându-se în același timp că asemenea norme nu aduc atingere sistemului de protecție a consumatorilor instituit prin această directivă. În special, deși Hotărârea Banco Primus nu abordează în mod direct aspectul legat de întinderea controlului negativ asupra clauzelor abuzive adus în discuție din prezenta cauză, accentul pus de Curte pe necesitatea unei aprecieri definitive a caracterului abuziv al clauzelor contractuale într-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat permite să se considere că o reglementare națională precum cea în discuție este contrară Directivei 93/13. Vom reveni ulterior în analiza noastră la această hotărâre (a se vedea punctul 62 din prezentele concluzii).

56. Întrebările adresate în prezenta cauză trebuie examinate în lumina acestor principii dezvoltate în jurisprudența Curții.

B. Prima-a treia întrebare

57. Trebuie amintit că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 39 din prezentele concluzii, primele trei întrebări se referă în esență la efectul autorității de lucru judecat și al decăderii în ceea ce privește examinarea din oficiu sau la cererea consumatorului de către instanța de executare a caracterului abuziv al clauzelor contractuale care au făcut obiectul unei examinări din oficiu efectuate de instanță, care însă nu se reflectă în mod explicit în decizia de încuviințare a executării silite ipotecare.

58. Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, spre deosebire de argumentele, invocate de Comisie, potrivit cărora prezenta cauză privește instituția decăderii, iar nu principiul autorității de lucru judecat, din deciziile de trimitere reiese că instanța de trimitere consideră că prezenta cauză privește efectul autorității de lucru judecat și al decăderii care decurge din reglementarea națională în cauză. Potrivit unei jurisprudențe constante, numai instanța națională este

competentă să interpreteze și să aplice dreptul național³⁷.

59. În plus, în prezenta cauză nu par să existe indicii care ar putea da naștere unor îndoieli cu privire la principiul echivalenței. Prin urmare, trebuie să se examineze numai dacă reglementarea națională în cauză este conformă cu principiul efectivității.

60. În opinia noastră, există indicii puternice, întemeiate pe jurisprudența Curții, că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun reglementării naționale în cauză.

61. În această privință considerăm că controlul eventualului caracter abuziv al clauzelor contractuale în temeiul Directivei 93/13 trebuie să facă obiectul unei aprecieri explicite și suficient de motivate din partea instanței naționale. După cum reiese din împrejurările din prezenta cauză, reglementarea națională în discuție are drept consecință faptul că se consideră că a avut loc un control din oficiu, chiar dacă decizia instanței nu prezintă nicio urmă a unei astfel de examinări. Opinia noastră este că, așa cum a arătat Comisia, în cazul în care controlul privind caracterul abuziv al clauzelor contractuale nu este motivat în decizia de încuviințare a executării silite ipotecare, consumatorul nu va fi în măsură să înțeleagă sau să analizeze motivele care au stat la baza respectivei decizii sau, dacă este cazul, să formuleze efectiv contestație la executare. Nu va fi posibil nici ca o instanță națională sesizată eventual cu o contestație să pronunțe o hotărâre. În această privință, Curtea a precizat clar faptul că, în lipsa unui control eficient al caracterului potențial abuziv al clauzelor contractului, respectarea drepturilor conferite de Directiva 93/13 nu poate fi garantată³⁸.

62. Argumente suplimentare cu privire la această abordare pot fi deduse din Hotărârea Banco Primus³⁹. Așa cum s-a menționat la punctul 53 din prezentele concluzii, Curtea a constatat incompatibilitatea cu Directiva 93/13 a unei reglementări naționale care a extins efectele autorității de lucru judecat la clauze asupra cărora instanța națională nu se pronunțase printr-o hotărâre definitivă. Prin urmare, Curtea presupune că, în cazul în care instanța națională nu a examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale specifice în cauză, este dificil să se considere că principiul autorității de lucru judecat a fost afectat⁴⁰.

63. Această abordare este de asemenea conformă cu obiectivele urmărite de Directiva 93/13, astfel cum au fost interpretate de Curte în jurisprudența sa. După cum am menționat la punctul 44 din prezentele concluzii, ar trebui reamintit că obligația instanței naționale de examinare din oficiu a clauzelor abuzive se justifică prin natura și importanța interesului public care stă la baza protecției pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor. Într-adevăr, un control din oficiu care se limitează la o simplă intervenție judiciară implicită ar fi, în opinia noastră, de natură să golească de conținut această obligație care revine instanței naționale în temeiul Directivei 93/13.

³⁷ A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale (C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 46).

³⁸ A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 35).

³⁹ Hotărârea din 26 ianuarie 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, punctele 49-54).

⁴⁰ A se vedea în această privință García-Valdecasas Dorrego, M. J., *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, p. 98 și 99.

64. Trebuie adăugat că această abordare pare conformă cu jurisprudența Curții referitoare la o reglementare națională care pune în aplicare autoritatea de lucru judecat în afara contextului Directivei 93/13. În anumite hotărâri⁴¹, Curtea nu a fost de acord cu acordarea unei protecții excesive hotărârilor definitive în virtutea autorității de lucru judecat într-un mod care împiedică semnificativ aplicarea efectivă a dreptului Uniunii⁴². În plus, trebuie arătat că, în Hotărârea din 17 octombrie 2018, Klohn⁴³, Curtea a arătat că autoritatea de lucru judecat se extinde doar la pretențiile juridice în privința cărora s-a pronunțat instanța și nu împiedică, așadar, o instanță în cadrul unui litigiu ulterior să se pronunțe asupra unor chestiuni de drept asupra cărora nu s-a pronunțat în această decizie definitivă. De asemenea, în jurisprudența sa privind aplicarea autorității de lucru judecat în dreptul Uniunii, Curtea a statuat în mod constant că autoritatea de lucru judecat nu privește decât aspectele de fapt și de drept care au fost în mod efectiv sau în mod necesar soluționate în decizia judiciară în cauză⁴⁴.

65. În consecință, este necesar să se considere că reglementarea națională în cauză este contrară principiului efectivității întrucât face imposibilă sau excesiv de dificilă asigurarea protecției conferite consumatorilor de Directiva 93/13.

66. Prin urmare, concluzionăm că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal.

C. A patra întrebare

67. Trebuie amintit că, așa cum am menționat la punctul 40 din prezentele concluzii, a patra întrebare privește în esență conformitatea cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 a împrejurării că, în cazul executării garanției ipotecare, a vânzării bunului ipotecat și a transmiterii drepturilor de proprietate asupra bunului respectiv către un terț, o instanță națională poate, din oficiu sau la cererea părții împotriva căreia se solicită executarea silită, să examineze caracterul abuziv al clauzelor contractului de împrumut ipotecar până la momentul la care respectiva parte este evacuată din imobil, ceea ce poate implica anularea procedurii de executare silită ipotecară sau poate afecta condițiile în care a avut loc licitația.

68. Precizăm de la bun început că împărtășim opinia Comisiei potrivit căreia articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, nu se opun unei reglementări naționale care nu permite examinarea clauzelor abuzive de către o instanță națională, din oficiu sau la cererea unei părți, odată ce drepturile de proprietate asupra bunului ipotecat au fost transmise unui terț, sub rezerva ca respectivii consumatori ale căror bunuri au făcut obiectul unei proceduri de executare silită ipotecară să își poată valorifica drepturile în cadrul unei proceduri judiciare ulterioare pentru repararea prejudiciului în raport cu Directiva 93/13.

⁴¹ A se vedea între altele Hotărârea din 3 septembrie 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punctele 29-32), Hotărârea din 2 aprilie 2020, CRPNPAC și Vueling Airlines (C-370/17 și C-37/18, EU:C:2020:260, punctele 94-96), precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, UR (Supunerea avocaților la plata TVA-ului) (C-424/19, EU:C:2020:581, punctele 31-34).

⁴² A se vedea în această privință Turmo, A., „National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law”, *Common Market Law Review*, vol. 58, 2021, p. 361-390, la p. 375.

⁴³ C-167/17, EU:C:2018:833, punctul 69.

⁴⁴ A se vedea Hotărârea din 29 iunie 2010, Comisia/Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, punctul 27), și Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines și alții/Consiliul (C-225/17 P, EU:C:2019:82, punctul 47).

69. Observăm că această întrebare se referă la împrejurări în care relația contractuală dintre consumator și creditor s-a încheiat deja prin transmiterea dreptului de proprietate asupra bunului ipotecat către un terț. Cu toate acestea, în opinia noastră și contrar celor susținute de Ibercaja Banco și de guvernele spaniol și italian, împrejurările prezentei cauze diferă de cele care au condus la pronunțarea Hotărârii Banco Santander⁴⁵.

70. În hotărârea respectivă⁴⁶, Curtea a statuat că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu sunt aplicabile unei proceduri introduse de adjudecarea unui imobil în urma executării extrajudiciare a garanției ipotecare consimțite asupra bunului respectiv de către un consumator în favoarea unui creditor, care are ca obiect protecția unor drepturi reale dobândite în mod legal de către adjudecatorul în cauză, în măsura în care, pe de o parte, această procedură este independentă de raportul juridic dintre consumator și creditor și, pe de altă parte, garanția ipotecară a fost executată, imobilul a fost vândut și drepturile reale aferente au fost transferate fără ca consumatorul să fi recurs la căile de atac prevăzute în acest context. În special, Curtea a subliniat că procedura în discuție nu privea executarea garanției ipotecare și nu se întemeia pe contractul de împrumut ipotecar. Aceasta privea mai degrabă protecția drepturilor reale dobândite în mod legal de adjudecator. În plus, potrivit Curții, consumatorul avea posibilitatea de a contesta sau de a solicita suspendarea procedurii pentru motivul că contractul conținea clauze abuzive și instanța sesizată putea, chiar în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară, să efectueze un control din oficiu al eventualului caracter abuziv al clauzelor contractuale.

71. În schimb, prezenta cauză se înscrie în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară privind raportul juridic dintre consumator și creditor și care se întemeiază pe contractul de împrumut ipotecar, mai precis lichidarea dobânzilor aferente împrumutului garantat prin ipotecă (a se vedea punctul 18 din prezentele concluzii). Desigur, consumatorul, în calitate de debitor, nu a formulat contestație la executare în termenul de prescripție prevăzut, iar instanța sesizată cu procedura de executare silită ipotecară era obligată să efectueze din oficiu un control cu privire la caracterul abuziv al clauzelor contractului care constituie temeiul titlului executoriu. Cu toate acestea, pe baza argumentelor noastre dezvoltate la punctele 60-66 din prezentele concluzii, efectul autorității de lucru judecat și al decăderii în temeiul reglementării naționale în cauză ar trebui considerat ca intervenind numai în cazul în care a existat un control din oficiu explicit și suficient de motivat al eventualului caracter abuziv al clauzelor contractuale în hotărârea pronunțată de instanță într-o etapă anterioară a procedurii, ceea ce nu este cazul în împrejurările din litigiul principal.

72. În această privință, considerăm că, într-o situație în care nu a existat un control din oficiu explicit și suficient de motivat într-o etapă anterioară a procedurii de executare silită ipotecară, instanța de executare trebuie să fie în măsură să asigure efectivitatea protecției de care consumatorii beneficiază în temeiul Directivei 93/13, examinând, din oficiu sau la cererea consumatorului, caracterul abuziv al clauzelor contractuale. Prin urmare, o reglementare națională care împiedică invocarea de către consumator a caracterului abuziv al clauzelor contractuale și controlul jurisdicțional după expirarea termenului de contestare a executării trebuie înlăturată de la aplicare. Acestea fiind spuse, odată ce garanția ipotecară a fost executată, bunul ipotecat vândut, iar drepturile de proprietate asupra acestuia transmise unui terț, ar trebui să se considere că nu mai este posibil ca instanța judecătorească din oficiu sau una dintre părți să

⁴⁵ Hotărârea din 7 decembrie 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

⁴⁶ A se vedea Hotărârea din 7 decembrie 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, punctele 39-50).

invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale, care ar implica anularea actelor translativ de proprietate, având astfel consecințe negative pentru terți, și ar aduce atingere securității juridice a raporturilor de proprietate preexistente.

73. Cu toate acestea, în opinia noastră, trebuie să fie posibil ca, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, consumatorul să se prevaleze într-o astfel de situație, într-o procedură ulterioară separată, de caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul de împrumut ipotecar pentru a putea să își exercite în mod efectiv și util drepturile de care beneficiază în temeiul acestei directive și, prin urmare, să obțină despăgubiri de la creditor pentru consecințele financiare suportate de consumator ca urmare a unor astfel de clauze.

74. Concluzionăm, așadar, că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, interpretate în lumina principiului efectivității, nu se opun unei reglementări naționale care nu permite examinarea clauzelor abuzive de către o instanță națională, din oficiu sau la cererea unei părți, odată ce garanția ipotecară a fost executată, imobilul ipotecat vândut, iar drepturile de proprietate asupra respectivului imobil transmise unui terț, sub rezerva ca respectivii consumatori ale căror bunuri au făcut obiectul unei proceduri de executare silită ipotecară să își poată valorifica drepturile în cadrul unei proceduri judiciare ulterioare pentru a obține reparații în raport cu această directivă.

VI. Concluzie

75. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Audiencia Provincial de Zaragoza (Curtea Provincială din Zaragoza, Spania) după cum urmează:

- 1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate, în lumina principiului efectivității, în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu permite instanței, în cadrul unei proceduri de executare silită ipotecară, să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale sau care nu îi permite consumatorului care nu a formulat contestație la executare să invoce caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul acestei proceduri sau în cadrul unei proceduri declarative ulterioare în cazul în care clauzele respective au făcut obiectul unui control inițial cu privire la caracterul abuziv efectuat de instanță din oficiu, care însă nu a fost motivat în mod explicit și suficient în raport cu această directivă.
- 2) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate, în lumina principiului efectivității, în sensul că nu se opun unei reglementări naționale care nu permite examinarea de către instanță, din oficiu sau la cererea unei părți, a clauzelor abuzive din contractul de împrumut ipotecar odată ce garanția ipotecară a fost executată, imobilul ipotecat vândut, iar drepturile de proprietate asupra respectivului imobil transmise unui terț, sub rezerva ca respectivii consumatori ale căror bunuri au făcut obiectul unei proceduri de executare ipotecară să își poată valorifica drepturile în cadrul unei proceduri judiciare ulterioare pentru a obține reparații în raport cu această directivă.